

8.2.18

אין לגרש אריתריאים וסודנים בטענה שאינם פליטים מאחר ואין מערכת מקלט מתפקדת בישראל

רשות ההגירה החלה למסור הודעות גירוש למבקשי מקלט. החל מיום 17.1.18 מבקשי מקלט בחולות נקראו לשימועים בהם נמסר להם כי יש להם 30 יום לעזוב את הארץ למדינה שלישית ולא יכלאו בסהרונים. ביום 4.2.17 גברים ללא ילדים שהגיעו לחדש את אשרת השהייה שלהם קיבלו גם הם הודעה כי עליהם לעזוב את הארץ תוך חודשיים למדינה שלישית. על הטופס לא צוין מהי אותה מדינה שלישית, אך בעל פה נמסר כי מדובר ברואנדה, אוגנדה ולעיתים גם קניה.

בעוד שקובעי המדיניות שועטים קדימה עם תכנית הגירוש, וחוזרים וטוענים כי מבקשי המקלט מועברים למדינות בטוחות, הראיות בשטח מצביעות על מציאות הפוכה לגמרי:

- רואנדה ואוגנדה חוזרות ומכחישות קיומו של הסכם קליטה של מבקשי מקלט בכפיה.
- מתוך כ-4000 מבקשי מקלט שגורשו מישראל לרואנדה/אוגנדה, יש קשר עם בודדים בלבד שהצליחו להישאר שם בתנאים קשים, השאר גורשו או נמלטו והמשיכו במסע פליטות, רבים מתו.
- אין לישראל מנגנון מעקב אחר המגורשים בניגוד גמור להצהרות המדינה בביהמ"ש העליון. סגנית שר החוץ, ח"כ ציפי חוטובלי, [עדכנה בישיבת הליכוד מיום 7.2.18](#) כי אין דרך לעקוב אחר ביטחונם של מבקשי המקלט במדינות השלישיות.
- [עובדי רשות האוכלוסין](#) טוענים כי אין באפשרותם לבצע מעקב אחר ביטחונם ומצבם של מבקשי המקלט במדינות היעד, זאת בניגוד גמור [להצהרות שר הפנים](#).
- אין החרגות אמיתיות מהגירוש, רק החרגות "בשלב הזה". לנותרים בישראל לא ניתן מעמד ולא מוענקות להן זכויות בסיסיות כנדרש.

המשמעות היא כי ישראל עומדת לגרש פליטים לעתיד בלתי ידוע ולסכנת מוות. ישראל טוענת כי המועמדים לגירוש הם מהגרי עבודה מאחר שבקשותיהם למקלט נדחו או שלא הגישו בקשות כלל. אולם, קריטריונים אלו אינם רלוונטיים: מערכת המקלט בישראל לא פועלת על מנת לבחון מי פליט ומעולם לא פעלה למען מטרה זו. היא מכוונת כל כולה להערמת קשיים על הגשת בקשות המקלט, והליך הבדיקה שהיא מבצעת מיועד לדחות בקשות ולא לבחון אותן - לא יכול להיות שהגירוש יתבצע על בסיס תוצאות של מערכת מקלט כושלת, פגומה ושאינה פועלת בתום לב.

הכשלה מכוונת של הגשת בקשות מקלט - מערכת מקלט מתפקדת אמורה לספק למבקשי המקלט במדינה נגישות והסברים ולפעול כדי שכל מי שנכנס לגבולות המדינה וטוען שהוא מבקש מקלט יוכל להגיש את בקשתו הרשמית מהר ככל הניתן. מערכת מקלט מתפקדת אמורה לבחון בקשות מקלט באופן פרטני, לגופה של בקשה, ולהכריע תוך פרק זמן סביר מי פליט, מי אינו זכאי למעמד פליט אך זכאי להגנה משלימה אחרת, ומי אינו זכאי להגנה כלל - כל זאת לפי אמנת הפליטים, הסטנדרטים הבינלאומיים ובהתבסס על המידע האמין ביותר הקיים על מדינת המוצא של מבקש המקלט ועל עילות המקלט השונות.

ישראל לא אפשרה להגיש בקשות מקלט עד שנת 2013 - וגם זאת רק לאחר הליך משפטי שחייב אותה לכך. האריתריאים והסודנים חיים בישראל משנת 2006 אבל הממשלה סירבה לתת להם להגיש בקשות מקלט - למרות ש-99% מתוכם נכנסו לישראל בין השנים 2010-2012. רק בשנת 2013, כ-7 שנים אחרי שנכנסו הראשונים לישראל, הממשלה התחייבה שתאפשר הגשת בקשות מקלט ותתחיל לבדוק אותן. ואכן, בשנת 2014 ובשנת 2015 הגישו אלפי אריתריאים וסודנים בקשות למקלט. עם זאת, בספטמבר 2015 החליטה רשות האוכלוסין וההגירה להפסיק לבחון בקשות מקלט חדשות של אריתריאים וסודנים, ודחתה את כולן על הסף במשך למעלה משנה. בעקבות לחץ ציבורי ומשפטי, בסוף 2016 הודיעה הרשות שהיא מבטלת את מדיניות הדחייה על הסף והיא תשוב לקלוט בקשות מקלט שיוגשו לה ולבחון אותן.

התנאים הפיסיים לא מאפשרים להגיש בקשות - אלפי אריתריאים וסודנים לא הצליחו להגיש את בקשותיהם למקלט עד היום למרות ניסיונות חוזרים ונשנים: בשנת 2017 בלבד הערכנו שכ-7,000 ניסו להגיש בקשה ללא הצלחה. הסיבה לכך היא אוזלת ידה של מערכת המקלט הישראלית ולא היעדר הרצון שלהם לבקש מקלט. **ישראל התחייבה בפני ביה"ד לקלוט 100 בקשות מקלט ביום (לינק להתחייבות בביה"ד)**. על פי הנתונים של רשות האוכלוסין וההגירה הוגשו 15 אלף בקשות בשנת 2017 כולה. זה אומר כ-70 בקשות ביום בלבד. **עוד 30 בקשות ביום של אריתריאים וסודנים היו מאפשרים לעוד למעלה מ-6000 בקשות להיקלט רק השנה**.

הצפת המערכת בבקשות של אוקראינים וגיאורגים - בשנים 2016 ו-2017 הרוב המכריע של בקשות המקלט שהוגשו היו של אזרחים גיאורגים ואוקראינים. **כפי שאמר שר הפנים, אריה דרעי**, בדיון בוועדה הפנים של הכנסת מיום 29.1.18 **מדובר על שיטה של מאכערים (לינק לדברים)**. אותם סוחרי אדם הבינו כי ניתן לנצל את מערכת המקלט הכושלת והבלתי מתפקדת במטרה להביא לישראל עובדים באופן לא מפקח. לא ניתן להעניש היום ולסכן את שלומם וחייהם של אלפי מבקשי מקלט אפריקאים בשל פגמים במערכת המקלט עצמה ובשל העובדה שסוחרי אדם מנצלים את כשליה. **יש לאפשר הגשה של 100 בקשות מקלט ביום לאריתריאים וסודנים לתקופה של חצי שנה-או שנה, וזאת על מנת לוודא כי כל מי שרצה להגיש הצליח, וכי ישראל לא תגרש פליטים**. (לינק עמ' 10 נתוני הזרים בישראל)

בדיקה מגמתית של בקשות שמטרתה דחייה שלהן - גם הבדיקה של בקשות המקלט בישראל בעייתית ולמעשה תכליתית, כך נראה, לסרב לבקשות. מתוך 15,205 בקשות מקלט של אריתריאים וסודנים שהוגשו עד סוף 2017:

- **המדינה העניקה מעמד פליט ל-11 מבקשי מקלט מסודן ומאריתריאה בלבד!**
- **המדינה טרם בדקה - 8,588 בקשות** - חלקן הוגשו בשנת 2013 וחלקן פנו עוד לפני כן לנציבות האו"ם לפליטים.
- **המדינה סגרה 6,514 בקשות מקלט** - כלומר בקשות שנדחו או בקשות של מבקשי מקלט שעזבו את ישראל. רבים מאלו שנדחו קיבלו מעמד פליט במדינות אירופה וצפון אמריקה. בפועל הרבה יותר בקשות לא נבדקו מאשר אלו שכן נבדקו ב-4 השנים מאז המערכת פועלת.

חוסר טיפול בבקשות מקלט או שיהוי במתן החלטה מהווה הפרה של הדין הבינלאומי – ביום 8.2.2018 פרסמה הוועדה נגד עינויים של האו"ם הערה הקובעת שחוסר טיפול בבקשות מקלט או שיהוי במתן החלטות מהווים הפרה של עקרון אי-החזרה, שהוא עקרון מנחה ומחייב בדין הבינלאומי לפיו אין לגרש אדם למקום בו נשקפת סכנה לחייו או לחירותו. לפי עמדת הוועדה, מניעת האפשרות להגיש בקשה או היעדר טיפול בה תוך פרק זמן סביר, עלול לגרום לכך שפליטים או אנשים הזכאים להגנה יאלצו לעזוב למקום בו נשקפת להם סכנה (לינק לסעיף 14 להערה של הוועדה נגד עינויים). בישראל ישנם מבקשי מקלט אשר מחכים שנים רבות להחלטה, חלקם אף למעלה מעשור!

הנתונים מדברים בעד עצמם - בכל שנה כ-90% ממבקשי המקלט האריתריאים קיבלו מעמד פליט או הגנה משלימה באירופה – בעוד שישראל העניקה מעמד פליט לעשרה מהם במהלך 10 שנים - פחות מאחוז! נשיאת בית המשפט העליון, כבוד השופטת אסתר חיות, התייחסה לכך אף היא:

"אם משווים את הנתון האמור לשיעור בקשות המקלט של נתינים אלה שאושרו בעולם, יש בהשוואה זו היא כשלעצמה כדי לעורר סימני שאלה באשר לאופן שבו דנה המדינה בבקשות אלה ומכריעה בהן, בבחינת סוף הדבר מעיד על תחילתו." בג"ץ 14/8665 דסטה נ' הכנסת, פסקה 3 לחו"ד השופטת חיות.)

בית הדין לעררים קבע - חוות הדעת אשר אינה מכירה בעריקות מצבא אריתריאה כעילת מקלט אינה תקפה

15.2.18 ביום קיבל בית הדין לעררים את עמדת הארגונים וקבע כי עריקה מהצבא אריתריאי יקבל מעמד פליט בישראל בתוך 45 ימים, וזאת בניגוד לעמדת המדינה לפיה עריקות אינה מהווה עילה לקבלת מעמד או הגנה משלימה בישראל. (ערר י-ם 1010/14). בשנת 2013 הגישה לשכת האוכלוסין וההגירה חוות דעת חריגה הטוענת כי עריקות מצבא אריתריאה אינה מהווה עילה למקלט בישראל או הגנה משלימה אחרת. מאז, **הרוב המכריע של האריתריאים שנדחו עד היום, אלפים במספר, נדחו בגלל עמדה זו**. כנגד עמדה זו הוגשה עתירה לבית הדין לעררים, אך גם בשלב בו חוקיותה עמדה לבירור בערכאות משפטיות, השתמשה בה ישראל כאמצעי לדחייה וגירוש של אריתריאים. כלומר, בעוד בית הדין לעררים אמור לפסוק האם אלפי האריתריאים שנדחו וכעת מועמדים לגירוש, נדחו כדין או שמא יש להם עילת מקלט, מיהרה ישראל לגרש למדינה שלישית אלפי אנשים שקיימת אפשרות כי בית הדין יקבע שיש להם עילת מקלט. **ההחלטה מהשבוע האחרון מחייבת את ישראל לבחינה של אלפי בקשות מקלט של אריתריאים, אשר חלקם כבר קיבלו מכתבי גירוש ועומדים בפני הבחירה הבלתי אפשרית של גירוש למדינה שלישית או כליאה ללא הגבלת זמן**.

נוהל גירוש שרירותי ואכזרי - ביום 1.1.18 פרסמה רשות האוכלוסין וההגירה הודעה לפיה כל בקשת מקלט

שתוגש אחרי מועד זה לא תהווה עוד הגנה מפני גירוש **(סעיף 3.3 בנוהל הגירוש)**. זהו תאריך שרירותי וכל מי שלא הספיק להגיש בקשת מקלט עד אותו מועד - גם אם לא היה צריך מאחר שהיה קטין, או שהיה תחת הגנה קבוצתית - יהיה מועמד לגירוש. **החלטה זו משמעה כי ישראל ויתרה על התחייבויותיה לקיים מערכת מקלט אמתית ותקינה, ומגרשת למדינה שלישית ולהמשך מסע הפליטות אנשים אשר חלקם זכאים להגנת כפליטים**.

את מי הנוהל מאפשר לגרש – אין החרגות יש רק "בשלב זה" – גם מי שהגישו בקשות מקלט עד 1.1.18 ואלו

טרם נבדקו עשויים להיות מגורשים. למרות ההצהרות בתקשורת ובכנסת כי ישנן קבוצות מוגנות, הנוהל אינו קובע החרגות קבועות ואינו מעניק מעמד והגנות למוחרגים. החרגות זמניות אלה מותירות את כל אוכלוסיית מבקשי המקלט מאפריקה באי וודאות מתמשכת ותחת אימת גירוש.

- **צעיר רווק הם לא קריטריונים שפוסלים אדם מלהיות פליט**. מנכ"ל רשות האוכלוסין וההגירה, פרופ' שלמה מור יוסף טען בשבוע שעבר כי גברים רווקים אינם מהווים "דמוגרפיה של פליטים". **זוהי טענה שאינה נכונה**. "דמוגרפיה של פליטים" משתנה על פי האזור בעולם ועל פי הנסיבות מהן אנשים בורחים. פליטים מארצות אפריקה הם ברובם גברים. הסיבות לכך מגוונות, ביניהן הסכנה הגבוהה לאלימות מינית וסחר נגד נשים וילדים במסעות פליטות באזורים רבים של אפריקה שמונעת מהם לברוח. יש לבדוק את בקשות המקלט ולא להחליט על סמך גיל ומצב משפחתי כי אדם אינו פליט.
- **ילדים נשים והורים** - בנוהל כתוב במפורש כי נשים, ילדים והורים לקטינים מוגנים רק **"בשלב זה"** **(סעיף 3.2 בנוהל)**. כלומר, ניתן בביטחון יחסי לומר כי בשלב הבא קבוצות אוכלוסייה אלו יהיו מועמדות אף הן לגירוש.
- **משפחות ככלל אינן מוחרגות בנוהל** - משמעות הדבר היא שזוגות נשואים ללא ילדים יקרעו אחת מהשני, ונשים וילדים הנתמכים על ידי דוד או קרוב משפחה אחר יישארו ללא מפרנס.
- **צעירים בני 18+ ייקרעו ממשפחותיהם ויגורשו** - הגיעו לישראל כילדים, גדלו והתחנכו פה, ויש להם הורים ואחים קטינים שבשלב זה לא מועמדים לגירוש. הנוהל לא רק שלא מחרג אותם, אלא שיוסי אדלשטיין, ראש מינהל אכיפה וזרים ברשות האוכלוסין, הדגיש כי כוונת ישראל לגרש בדיוק את הצעירים הללו. **(לינק לראיון)**.

• **צעירים בני 18+ שהגיעו לישראל כקטינים לא מלווים** - חלקם שכלו את הוריהם בדרך, או נחטפו למחנות העינויים בסיני – צעירים אלו שולבו במסגרות פנימייה ברחבי הארץ, קיבלו חינוך ישראלי והשתלבו בצורה מדהימה. בנוסף הם עברו טראומות קשות, כאשר משרד המשפטים העריך כי רובם המכריע עבר עינויים בסיני. בעקבות לחץ ציבורי, הכריז שר הפנים כי בשלב זה צעירים אלו לא יגורשו. **ההחלטה הזמנית טרם קיבלה ביטוי בנוהל הכתוב.**

• **קרבת מחנות העינויים בסיני מועמדים לגירוש** - ישנם כמה אלפי מבקשי מקלט בישראל שהם קרבת עינויים מהמחנות בסיני, כולל אונס ואלימות ברוטאלית. מהצד האחד, רק לאחרונה המדינה הכירה בכך שמדובר בקבוצה פגיעה במיוחד והצהירה על כוונתה לפתוח בפרויקט מיוחד למיפוי ולמידה של הצרכים של הקבוצה הזו בהובלת משרד המשפטים. מהצד השני, המדינה אינה חסה על קרבת העינויים, וכבר הוגשו הודעות גירוש ללמעלה מ-20 קרבת עינויים המוכרים לארגונים. **איך ייתכן שהמדינה ביד אחת מכירה בפגיעות הקבוצה הזו וביד השנייה מגרשת אותה?**

• **גירוש של אנשים בעלי מוגבלות וחולים כרוניים** – אנשים אלה אינם מוחרגים מנוהל הגירוש למרות שאין כל אפשרות להבטיח להם טיפול ראוי והגנות במדינה שלישית.

ההסכמים עם רואנדה ואוגנדה - יש או אין הסכמים? ישראל טוענת כי נחתמו הסכמים חדשים המאפשרים גירוש בכפייה למדינות שלישיות. כרגע גם רואנדה וגם אוגנדה מכחישות זאת! ממשלת רואנדה הכריזה מספר פעמים בשבועות האחרונים שתקבל לשטחה רק את מי שיגיע מרצונו החופשי "וירגיש בנוח" להגיע לרואנדה. ההכחשות הללו עומדות בניגוד מוחלט לאמור ב"נוהל הרחקה למדינה שלישית" שכן, גירוש מרצון אינו מאפשר, על פי פסיקת בית המשפט העליון, כליאה ללא הגבלת זמן כפי שנקבעת בנוהל הגירוש (**סעיף 5 בנוהל**) **הסכם גירוש מרצון** – בית המשפט בחן הסכם להעברה מרצון מישראל לרואנדה (מעולם לא נבחן ע"י בימ"ש הסכם שכזה עם אוגנדה או כל מדינה אחרת).

אי יישום ההסכמים שכן קיימים - ישראל טוענת כי מי שעובר לרואנדה מקבל "מעמד", אישור עבודה, הגנות. כאשר בפועל אין מעקב אמיתי אחרי המגורשים. המדינה לא יודעת לספר כמעט דבר על אלו שעברו לרואנדה, כמה נותרו, מה מצבם. **יש לדרוש מישראל לפרסם את המעקב שהיא טוענת שעושה אחרי קיום החוזה ע"י רואנדה: כמה קיבלו מעמד, ואיזה מעמד? כמה נשארו ברואנדה? ישראל לא יכולה לטעון כי הליך ההרחקה מעניק אופק שהייה והגנות לפליטים ברואנדה מבלי להביא לכך שום הוכחות.** (**דו"ח העדויות מהעוזבים לרואנדה ואוגנדה - עדיף כלא בישראל מלמות בדרך**)

ישראל טוענת כי בית המשפט העליון אישר את הגירוש - ביהמ"ש מעולם לא בחן את ההסכם האחרון עם רואנדה, אלא רק את ההסכם הישן של "גירוש מרצון". ביהמ"ש העלין פסק כי כליאה היא כפייה וכי אסור להפעיל לחץ על אדם כדי שיסכים להיות "מגורש מרצון". עוד קבע ביהמ"ש כי במידה ויהיה הסכם עם מדינה שלישית שיאפשר גירוש בכפייה מי שאינו פליט יוכל להיות מגורש - אולם ההכחשות החוזרות של רואנדה ואוגנדה מהשבועות האחרונים מעלות חשש כי אין הסכם שכזה, ואם קיים הסכם הוא אינו עומד בהנחיות הנציבות להסכם העברה תקין (**לינק להנחיות UNHCR**) על ישראל לסמך את טענותיה לפיהן מבקשי מקלט אפריקאים שיגיעו מישראל לרואנדה יזכו להגנות, מעמד, אישורי עבודה וזכויות.

לסיכום: יש להשקיע את תקציבי העתק בשיקום שכונות דרום תל אביב ולא בגירוש ובכליאת פליטים. פתרון זה לא יסכן את מעמדה של מדינת ישראל בשום צורה. מדובר ב-35,000 איש שאינם האויב שלנו, הם באו לכאן כדי לבקש מקלט. זו מחויבותנו להגן עליהם עד שהמצב במדינותיהם ישתנה והם יוכלו לשוב למולדתם בבטחה וברצון. (**למסמך הפתרונות המלא**)